

Ks. Roman M u r a w s k i SDB. *Wczesnochrześcijańska katecheza (Do Edyktu Mediolańskiego – 313 r.)*. Płock: Płocki Instytut Wydawniczy 1999 ss. 238.

Zagadnienie nowej ewangelizacji i budowania modelu współczesnej katechezy sytuuje się w kerygmaticznej optyce Kościoła roku 2000. Stanowi ono problem dotyczący istotnej misji chrześcijaństwa w epoce kultury technicznej. Z zainteresowaniem należy więc przyjąć książkę ks. Romana Murawskiego SDB, który po wcześniejszej pracy *Katecheza chrzcielna w procesie wtajemniczenia chrześcijańskiego czasów apostołskich* (Warszawa 1990) poświęca nową pozycję duchowej formacji chrześcijan w Kościele poapostolskim. Wspólnota uczniów Pana, żyjąca duchem Chrystusa, jako diaspora w świecie pogańskim wypracowała zarówno model ewangelizacji, czyli pierwszego głoszenia orędzia zbawienia, mającego za cel nawrócenie do wiary, jak i reguły pogłębienia pouczenia o życiu chrześcijańskim, czyli katechezy.

Przez swoje studium ks. Murawski podsumował w języku polskim badania licznych autorów (G. Bardy, A. Benoit, J. Daniélou, M. Dujarier, U. Neymeyer, C. Scholten, A. Turck, A. Seeberg), zajmujących się problematyką starochrześcijańskiego kerygmatu wiary. Zasadna jest podstawowa teza Autora, że wczesnochrześcijańska katecheza rozwija się w ścisłej paraleli do reguł inicjacji chrześcijańskiej

dorośli, choć już w II wieku wychodzi poza ramy kerygmatu liturgicznego w metodzie katechizowania (*katéchein*), którą posługują się katecheci-nauczyciele wiary (*doctores audientium*). Zmierzając do pouczenia w wierze i wtajemniczenia w praktykę życia chrześcijańskiego w zrodzonej już w II wieku instytucji katechumenatu, zarówno liturgia, jak i katecheza miała być szkołą wiary, moralności, modlitwy i społecznego myślenia dla przyszłych uczniów Chrystusa. Praca uwzględnia trzy bloki tematyczne, dla których wyjściową cezurę czasową stanowi ewangelizacyjne nauczanie czasów apostołskich, a punktem dojścia jest edykt mediolański z 313 r., ogłaszający wolność wyznawania religii chrześcijańskiej.

W r o z d z i a l e p i e r w s z y m Autor omawia katechezę czasów apostołskich. Dla Kościoła pierwszych wspólnot chrześcijańskich ewangelizacyjne nauczanie, wzywające do nawrócenia serca i przyjęcia Dobrej Nowiny o zbawieniu w Jezusie Chrystusie (Dz 5, 42–62) oraz znaku chrztu, zajmuje centralne miejsce w postudze zbawienia wobec Żydów i pogan (Dz 6, 2). Wśród określeń oznaczających misję nauczania i głoszenia orędzia zbawienia (Ga 6, 6) pojawia się czasownik „katechizować” (gr. *katéchein*), odniesiony przez Apostoła Narodów do realizacji przekazu nauki wiary. Sam zaś termin *katéchesis* („pouczenie w wierze” „katecheza”) wprowadzi do kościelnego kerygmatu dopiero Hipolit Rzymski w swoim dziele *Tradycja Apostolska* (ok. 211-220 r.).

R o z d z i a ł d r u g i studium poświęcony jest kształtowaniu się strukturalnych elementów katechumenatu w czasach poapostołskich. Jest to epoka prześladowań chrześcijan, gdy formy kultu sprawują oni po kryjomu, w tajemnicy przed poganami. Wtedy też ustala się sposób wtajemniczenia chrześcijańskiego, obejmującego przygotowanie dalsze, czyli katechezę moralną o życiu chrześcijanina, przygotowanie bliższe, czyli informację o drodze chrześcijańskiej inicjacji, i wreszcie sprawowanie chrztu oraz pierwszy udział w Eucharystii, które potwierdzają przyjęcie do wspólnoty. Już u św. Justyna dostrzec można istnienie odrębnego stanu katechumenów. Ich pouczaniem kierowali ludzie prywatni odznaczający się autorytetem moralnym wewnątrz wspólnoty chrześcijańskiej, ale nie będący jeszcze urzędowymi przedstawicielami Kościoła. Dopiero pod koniec II wieku Kościół przejął w sposób oficjalny w swoje ręce nauczanie i odpowiedzialność za przygotowanie kandydatów do chrztu.

Dzieje katechumenatu i kształtowanie się jego instytucji w epoce przedkonstantyńskiej, czyli do 313 r., omawia **t r z e c i r o z d z i a ł** pracy W ogólnych zarysach katechumenat miał wszędzie mniej więcej podobną strukturę. Jego istota polegała w zasadzie na objęciu kandydatów przygotowujących się do przyjęcia chrztu formacją duszpasterską – nauczaniem katechetycznym i wprowadzeniem do obrzędów liturgicznych związanych z przyjęciem chrztu. Włączane do chrześcijaństwa różne grupy ludzi przynosiły jednak z sobą także własne tradycje lokalne, które są widoczne zarówno w sposobie katechizowania, jak i stylu mistagogii dotyczącej misterii życia chrześcijańskiego. Pluralizm form nauczania katechetycznego, a także określanie struktur organizacyjnych samego katechumenatu były poddane bezpośredniemu nadzorowi osób sprawujących określone urzędy czy funkcje w Kościele. Wszystkim tym poczynaniom i przedsięwzięciom towarzyszyła stała i twórcza obecność Ducha Świętego, ujawniająca taktykę promowania chrześcijaństwa w warunkach misyjnych. Uwzględniała ona mandat zmartwychwstałego Pana, nakazującego na-

uczać i chrzcić wszystkie narody. Obie więc rzeczywistości: nauczanie katechetyczne i sprawowanie chrztu są ze sobą ściśle związane.

Ważną sprawą jest krytyczne podejście Autora do własnego studium, w którym widzi on możliwości pogłębienia problematyki badawczej zarówno przez odrębne potraktowanie szkół katechetycznych z II i III wieku, omówienie katechezy Ojców Kościoła oraz zajęcie się – już według sugestii recenzenta – metodą katechezy inicjacyjnej w rodzinach liturgicznych: Rzymu (wraz z rytami łacińskimi), Antiochii (łącznie z rytym bizantyjskim) i Aleksandrii (z tradycją Kościoła północnoafrykańskiego). Godnym podkreślenia jest także fakt, że ks. Murawski wykorzystuje wyniki swoich analiz z zakresu historii katechezy do ustalania współczesnej metodyki katechetyki.

Jerzy Józef Kopeć CP